מתני' פיסוס. שם המכשף המדבר משחיו מעלה את המת מן הארץ ומושיב לו בשמיו תחת זרועותיו ומדבר משחי לישל"ה בלע"ז: **ידעוני המדבר בפיו.** כלמפרש בגמרא [ע"כ] היה אחת יש ששמה ידוע ומכנים ממנה עצם לתוך פיו והעצם מדבר מאליו על ידי כשפים: **הרי אלו בסקילה.** כדכתיב (ויקרא כ) באבן ירגמו אותם: **והנשאל בהם.** שבא ושואל בהם להגיד לו דבר העתיד כגון שאול: **באזהרה.** דאל תפנו אל האובות (שם יט). ואזהרה דמכשפים גופייהו מלא ימצא בך וגו' ומוכר חבר ושואל אוב וידעוני (דברים יח): **גמ'** בברייתות קא חשיב לכל בריתות שבתורה שחייבין עליהן על שגגתן חטאת ותנן (שם דף ב.) בעל אוב ולא תנא ידעוני: **הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו.** בלאו דאל תפנו אל האובות ואל הידעונים ואם עשה שניהם בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת שהלאוין מחלקין לחטאות כדכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה דהיינו דברים שהן בלא תעשה וסמיך ליה או הודע אליו אלמא חטאת אלאוין קיימי והני אע"ג דכי עבד לחד מיגייהו באפי נפשיה מיחייב דהא לאו אחרוייהו קאי לא תני להו לתרוייהו התם דכי תניא התם מידי דמחייב אכל חד וחד כי עביד להו כי הדדי הוא דתנינן כדאמרינן התם בריש דגמ' ב) דפרכינן מנינא למה לי שאם עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת הלכך לא מצי למתני ג"ז בריתות לחייבו ל"ז חטאות. והא דנקט הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו ולא נקט הואיל ושניהם בברית אחת נאמרו משום דחלוק חטאות אינו תלוי בחלוק בריתות דהא מפטס שמן המשחה וסך משמן המשחה משום דאיכא שני לאוין על בשר אדם לא ייסך ובמתכנתו לא תעשו כמוהו (שמות ל) אע"ג דאין בשניהם אלא ברית אחת כדכתיב (שם) איש אשר ירקח כמוהו ואשר יתן ממנו על זר ובברית מעמיו אמרי' התם[1] דכי עביד להו בשוגג בהדדי מיחייב על כל אחת ואחת: **ריש לקיש אמר ידעוני.** להכי לא תניא לה להתם משום דאפי' כי עביד לה באפי נפשיה לאו בר קרבן הוא לפי שאין בו מעשה וחטאת אינה באה אלא על המעשה דכתיב[2] ועשה אחת מהם בעל אוב בעל לרין להקיש בזרועותיו דכלקמן והקשת זרועותיו חשיב ליה מעשה אבל הכנסת העצם ידעוני אינו מדבר בשעת מעשה אלא לאחר המעשה שהוא בפיו מדבר העצם מאליו: **ורבי יוחנן.** דאמר ידעוני באפי נפשיה בר קרבן הוא והאי דשייריה משום דלא מיחייב תרתי עלייהו: **מאי שנא בעל אוב דנקט.** תנא למתנייה ושייריה לידעוני ולא נקט ידעוני ולשייריה לבעל אוב: **משום דפתח ביה קרא.** בכל דוכתי[3] אוב כתיב בריש[4]: **חלוקין הן במיתה.** כשפירש סקילתן חלקן הכתוב כי יהיה בהן אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בם (ויקרא כ) ולא כתיב וידעוני הלכך אי הוה ידעוני בר קרבן הוה מיחייב עליה נמי כי עביד ליה בהדי אוב: **מ"ט לא אמר ריש לקיש.** דפטר ליה לגמרי מקרבן הא ודאי בעינן מעשה: **ר"ע היא.** דקא חשיב מגדף בהוא מנינא ופליגי רבנן עליה במגדף משום דאין בו מעשה הלכך לר' עקיבא מחייב עליה ולא שייריה אלא משום דלא מחייב תרתי אתרוייהו: **עקימת שפתיו.** שעוקמין ומנענעין[5] כשהוא מדבר חשיב ליה ר"ע מעשה אבל ידעוני אפי' עקימת שפתים ליכא: **ואפי' לרבנן.** קאמר ריש לקיש דהוה מעשה בחמיהה. כלומר מדלא פליגי רבנן עליה התם אלא במגדף אבל בבעל אוב הוי מעשה: **אינו חייב.** קרבן על שגגתן: **מאן תנא השתחואה.** לענין קרבן: **ר"ע היא דאמר בעינן מעשה.** רבה אלא מעשה שוטא: **כי אמר ריש לקיש.** דהקשת זרועותיו לבעל אוב הוי מעשה לר' עקיבא קאמר: **מי הכי.** מתני' דקתני התם [כריתות ב.] במילתא דרבנן יצא מגדף שאינו מחייב על שגגתו חטאת לפי שאין בו מעשה וגבי חטאת כתיב [במדבר טו] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה ואי הכי יצא מגדף ובעל אוב מבעיא ליה: **במקטר לצד.** בעל אוב דקתני בבריתות דמודו ביה רבנן בהכי עסקינן שמקטר לפני השד הממונה על אותו דבר דהוי מעשה גמור: **עובד עבודה כוכבים הוא.** ועובד עבודת כוכבים הא קתני לה התם [כריתות ב.]: ומשני **במקטר לחבר.** אינו מקטר לשם אלהות אלא ע"י הקטרה נעשה המכשפות לחבר השדים לכאן: **חובר חבר הוא.** ואינו אלא בלאו: **והתורה אמרה חבר כגון זה בסקילה.** תירוץ הוא. מאחר שמחבר את השדים במזיד אמרה התורה שיהא בסקילה וכל שזדונו חייב מיתה על שגגתו מביא קרבן דכי אמרי' חובר חבר אינו אלא באזהרה זה המחבר חיות ובהמות נחשים ועקרבים למקום אחד ע"י לחשים: **אחד חבר גדול.** מאסף חיות ובהמות גדולות: **חבר קטן.** מחבר שקצים ורמשים: **ואפי' נחשים ועקרבים.** לגרותן זה בזה או למקום מדבר שלא ימצאו ביישוב ויזיקו: **אסור.** וכגון שאין רצון אחריו שאין כאן משום פקוח נפש: **הואיל ושנו בלב.** עיקר חיוב הבא עליו תלוי בלב שמתכוין לבבך השם שאפילו מבבך את השם כל היום ואין בלבו כלפי מעלה אלא שהעלה את השם לדבר אחר ומכנהו בשם המיוחד ומקללו אינו מתחייב:

מתיב

מתני' [1]בעל אוב זה פיתום המדבר [2]משחיו וידעוני זה המדבר בפיו הרי אלו בסקילה [3]והנשאל בהם באזהרה: **גמ'** [4]מאי שנא הכא דקתני בעל אוב וידעוני ומאי שנא גבי בריתות דקתני בעל אוב ושייריה לידעוני ר' יוחנן אמר הואיל [5]ושניהן בלאו אחד נאמרו ר"ל אמר ידעוני לפי שאין בו מעשה ור' יוחנן מאי שנא בעל אוב דנקט משום דפתח ביה קרא וריש לקיש מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר רב פפא חלוקין הן במיתה ור' יוחנן חלוקה דלאו שמה חלוקה [6] דמיתה לא שמה חלוקה ורבי יוחנן מ"ט לא אמר כריש לקיש אמר לך מתני' דבריתות ר' עקיבא היא דאמר לא בעינן מעשה וריש לקיש נהי דלא בעי ר' עקיבא מעשה רבה מעשה זוטא בעי מגדף מאי מעשה איכא עקימת שפתיו הוי מעשה בעל אוב מאי מעשה איכא הקשת זרועותיו הוי מעשה [7]ואפילו לרבנן והתניא [8] אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כגון זיבוח קיטור וניסוך והשתחואה ואמר ר"ל מאן תנא השתחואה ר"ע היא דאמר לא בעינן מעשה ור' יוחנן אמר [9]אפילו תימא רבנן כפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה השתא לריש לקיש כפיפת קומתו לרבנן לא הוי מעשה הקשת זרועותיו דבעל אוב הוי מעשה כי קאמר ר"ל נמי לר"ע אבל לרבנן לא אי הכי יצא מגדף ובעל אוב מיבעי ליה אלא אמר עולא [10]במקטר לשד א"ל רבא מקטר לשד עובד עבודת כוכבים הוא אלא אמר רבא [11]במקטר לחבר אמר ליה אביי המקטר לחבר חובר חבר הוא אין והתורה אמרה חובר זה בסקילה [12]ת"ר [13]חובר חבר [14]אחד חבר גדול ואחד חבר קטן ואפי' נחשים ועקרבים אמר אביי [15]הלכך האי מאן דצמיד זיבורא ועקרבא אע"ג דקא מיכוין דלא ליזקו אסור ורבי יוחנן מאי שנא דכפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה ועקימת שפתיו לא הוי מעשה אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב

מתיב

והנשאל בהן. פ"ה באזהרה דאל תפנו ואזהרה דמכשפות גופיה מלא ימצא בך וקשה דאי אל תפנו אזהרה לנשאל א"כ יהא בו כרת דכתיב בפרשת קדושים והנפש אשר תפנה וגו' והכרתי אותה וי"ל דאזהרה לנשאל מלא ימצא בך [8] דכתיב בקרא בתריה שואל אוב וידעוני: **הואיל** ושניהם בלאו אחד נאמרו. פ"ה שהלאוים מחלקים לחטאות דכתיב אשר לא תעשינה וסמיך ליה או הודע אליו ואף על גב דבסמ"פ כלל גדול (שבת דף סט.) הוא דדרים ריש לקיש בשגגה עד שיגגו בלאו שבה ור' יוחנן ס"ל שגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו מ"מ בלאוין תליא מילתא כיון דאשכחן מפטם וסך דאיכא שני לאוין וכרת אחד מסתברא דלכך כתובין שני לאוין כדי לחייבו שני חטאות: **מאן** תנא השתחואה ר' עקיבא היא. תימה הא לא מחייב ר"ע במגדף אלא מעשה דכתיב כרת במקום קרבן כדתנן בספ"ק דבריתות (דף ז:) וא"כ בהשתחואה דלא כתיב ביה כרת במקום קרבן ליפטר וכן ידעוני אליבא דר' יוחנן לר"ע אמאי חייב הא לא כתיב ביה כרת במקום קרבן וי"ל דר"ע אליבא דדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא בעינן מעשה לדידכו אודו לי מיהת במגדף דכתיב ביה כרת במקום קרבן א"נ כיון דחייב רחמנא במגדף ס"מ דבכל דוכתי לא בעי מעשה לענין קרבן כלל דעקימת שפתיו לרבי יוחנן אליבא דר"ע לא חשיב מעשה הואיל ושנו בלב כדלקמן ולר"ל אליבא דר"ע מחייביה אע"פ דלית בה מעשה רבה אלא זוטא: **יצא** מגדף ובעל אוב מיבעי ליה. בריש בריתות (דף ג.) משני חדא מתרתי נקט וליתני בעל אוב מגדף אילטריך ליה סד"א הואיל וכתיב כרת במקום קרבן אימא מודו ליה לר"ע קמ"ל ודרך הש"ם בכמה מקומות כן כדאשכחן בפ"ק דחולין (דף כב. ושם) ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני דהוה בעיא אצבע ובסוף התודה (מנחות דף פג.) משני כדי נסבא ובסוף דם החטאת (זבחים דף לח. ושם) משני הכי ג' שיטוי: **הואיל** וישנו בלב. פי' בקונט' שאפי' מבבך השם כל היום ואין לבו כלפי מעלה אלא לדבר אחר ומכנהו בשם המיוחד אינו חייב וקשה השתא השתחואה נמי ישנה בלב כדאמרינן (לעיל דף סח:) גבי אנדרטא אי לא קיבלה באלוה אלו כלום הוא וי"ל מדכתיב גבי ניעוה (נחום א) ממך יצא חושב על ה' רעה דהיינו רבשקה שגידף שהיה שלוחו של סנחריב מלך אשור וניעוה באדרן אשור ותלאו הכתוב במחשבה ולפי מאי דפריש' לעיל (שם ד"ה רבא) דבשתים עבודת כוכבים מאהבה ומיראה חייב ניחא דאין תלויה בלב:

יצאו

מסורת הש"ם

א) ע' תוספות מנחות לז. ד"ה קינורתן], ב) כריתות ג [כל הסוגיא ע"ש], ג) [לעיל סג. תוספתא פ"י כריתות ג:], ד) ג"ז שם בכריתות ג:, ה) [כריתות ב:], ו) [שם ג.], ז) [ויקרא ד], ח) [ויקרא יט, שם כ, דברים יח], ט) [שעוקמון ומנענען רש"ש],

תורה אור השלם

1. וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: דברים יח יא

גליון הש"ם

תוס' ד"ה והנשאל כו' דכת"ב בקרא. עיין עירובין יז ע"ב ונתורת חיים שם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלאו שמה חלוקה חלוקה למיתה:

לעזי רש"י

איישל"ה [אישל"א]. בית-השחי.

מוסף רש"י

לפי שאין בו מעשה. הילכך לאו בר קרבן הוא, אבל אוב יש בו מעשה שמנקש בזרועותיו ומדבר משחיו (כריתות ג:). חלוקין הן במיתה. ואי לאו הטעם דלית ביה מעשה מיתות ממלקן לחטאות, דהא חלוקין הן במיתות וה"ל למיתניה אי הוה בר קרבן (שם). ר' עקיבא היא. דאמר מגדף מביא קרבן דלא בעינן מעשה (שם). נהי דלא בעי ר"ע מעשה רבה. מדקתני מגדף (שם). הוי מעשה ואפילו לרבנן. מדקאמר ר"ל הקשת זרועותיו הוי מעשה וחזקן כמתני' דפליגי רבנן אמגדף ולא פליגי אבעל אוב, ש"מ דאפילו לרבנן חשיב מעשה (שם). אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה. דגבי חטאת כתיב ועשה אחת מכל מצות ה' (לעיל סג.). אלא אמר עולא. כיון טעמא דלא פליגי רבנן אבעל אוב, דלאו בהקשת זרועותיו מייבי אלא במקטר לשד. לשד השדים (כריתות ג:). אחד חבר גדול. שמחבר חיות גדולות ומאסדן יחד (שם). חבר קטן. לחיות קטנות לוחש ומחבר בכשפים יחד (שם). דצמיד זיבורא ועקרבא. דלא חשיבי איקור לגוחסן (שם). הואיל וישנו בלב. עיקר איסורו תלוי ברוע לבו ידע למי נדף הילכך לא חשיב מעשה, אבל השתחואה אנו רואין שמשתחוה לעבודת כוכבים. גלוין, הואיל וישנו בלב, עיקר איסורו במחשבת הלב ואין כאן מעשה, ומה שמדבר אינו אלא משמיע איסורו, אבל כפיפת קומתו היינו עיקר איסורו, דאילו היה מדבר במקבל עבודת כוכבים בלא השתחואה לא מחייב, דאין עיקר בלב אלא כפיפה היא החיוב (שם).

עין משפט נר מצוה

קעא א מיי' פ"ו מהל' ע"ז הל' ו ג ופי"ח הלכה יד סמג לאוין לא טור י"ד סימן קנט:
קעב ב מיי' שם פי"ח הל' יד סמג שם:
קעג ג מיי' שם פ"ו הלכה ב:
קעד ד מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ב והלכה ד:
קעה ה מיי' שם פ"ז הלכה ח:
קעו ו ז מיי' פ"ו מהל' ע"ז הלכה ח [טוש"ע י"ד סי' קעט סעי' יט]:
קעז ח מיי' שם פי"ח הלכה י סמג לאוין כד טוש"ע י"ד סימן קעט סעיף ה:
קעח ט שם סעיף ז וכפירוש רש"י:

קעט א מיי׳ פ״ט מהל׳ כלאים הלכה ז ופר״ג מהלכות שכירות הלכה כ סמג לאוין קפד רפח טוש״ע י״ד סי׳ רלז סעיף יא וטוש״ע ח״מ סי׳ שלח סעיף ג:

קפ ב מיי׳ פ״ו הל׳ ע״ז הלכה ח סמג לאוין לח:

קפא ג מיי׳ שם הל׳ ב סמג לאוין לט:

קפב ד מיי׳ שם הל׳ ח סמג עשין לח:

קפג ה מיי׳ שם פי״ח הל׳ יג סמג לאוין ג טוש״ע י״ד סי׳ קעט סעיף יג:

קפד ו ז מיי׳ שם הל׳ ח ט סמג שם טוש״ע י״ד שם סעיף ג וסעיף טו:

קפה ח מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ג:

יצאו עדים. תימה למ״ל למעוטי עדים זוממין מקרבן הא אפילו בשוגג מיקטלי דלא בעי התראה וי״ל דמשכחת לה שהחמו קודם גמר דין דאין נהרגין עד שיגמר הדין מ״ג כגון שחזרו בהן מעצמן ואמרו מזודין אמתנו: **הואיל** וישנו בקול. תימה כי הדר ביה משיגיאה דקול ומסיק שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה מאי עדים זוממין מכל הני דתני בת״כ בהדיא עדים זוממין דממעט מועשה מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא השקר ונספרים ישנים ל״ג עדים זוממין וה״ג אלא אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בקול וכי פריך וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא לא פריך אלא מעדים זוממים לאוקיה דמודה ר׳ יוחנן בכולהו דקול לאו מעשה הוא אלא דוקא גבי חסמה משום דבדבורו קא עביד מעשה כשהבהמה שוחה לאכול והוא גוער בה זוקפת ראשה וה״ג עדים זוממין בדיבורייהו עבדי מעשה לחייב הנדון תדע מ״ד (דבפרק בתרא דמכות (דף מז:) א״ל רבי יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדיבוריה עבד מעשה אלמא לא חשיב עקימת שפתיו מעשה אלא היכא דבדיבורו עביד מעשה הלכך שיגיא דקול קאי ולא הדרא ביה אלא מעדים זוממים מיהו בפ״ק דכריתות (דף ד.) קשה לתיכא התם כל הך סוגיא ושיגיא דקול ליתא התם כלל וא״כ תקשה ליה מכל הני דתורת כהנים:

ריש לקיש אמר שטור. אליבא דמ״ד לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו פליגי בפרק הפועלים (כ״מ דף 5: ושם) דהא ר״ל אית ליה פרק שבועות שתים (שבועות דף כא.) לוקין עליו:

מעלה בזכורו. פ״ה מעלה ומושיב המת על זכורו ולא יתכן בנבל אוב דשאול אלא נראה דשם מכשפות כך הוא תרגומו דאוב וידעוני מתרגמינן בידין וחכורין ומיהו יש לתמוה קצת דהוה ליה למנקט המעלה בידין שהוא תרגומו של אוב: המחלל

מתיב ר׳ זירא [6] יצאו עדים זוממין שאין בהן מעשה ואמאי הא ליתנהו בלב אמר רבא שאני עדים זוממין הואיל וישנו בקול וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא והא איתמר [7] חסמה בקול והנהיגה בקול רבי יוחנן אמר [8] חייב ור״ל אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ר״ל אמר פטור [9] עקימת פיו לא הוי מעשה אלא אמר רבא [10] שאני עדים זוממין הואיל וישנן [11] בראיה ת״ר [12] בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ומבין אצילי ידיו [13] ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא מדבר מאליו מיתיבי [14] והיה כאוב מארץ קולך מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דליק ויתיב בין הפרקים ומשתעי תא שמע [2] ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מאי לאו דמשתעי כי אורחיה לא דיתיב בין הפרקים ומשתעי ת״ר בעל אוב אחד המעלה בזכורו ואחד [15] הנשאל בגולגולת מה בין זה לזה מעלה בזכורו אינו עולה כדרכו ואינו עולה בשבת נשאל בגולגולת עולה כדרכו ועולה בשבת עולה להיכא סליק הא קמיה מנח אלא אימא עונה כדרכו ועונה בשבת ואף שאלה זו שאל טורנוסרופוס [16] את ר״ע אמר לו ומה יום מיומים אמר לו ומה גבר מגוברין א״ל דמרי צבי שבת נמי דמרי צבי א״ל הכי קאמינא לך מי יימר דהאידנא שבתא אמר לו נהר סבטיון יוכיח בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאין מעלה עשן בשבת אמר לו ביזיתו ביישתו וקיללתו שואל אוב היינו ודורש אל המתים דורש למתים כדתניא [13] ודורש אל המתים זה המרעיב עצמו והולך ולן בבה״ק [17] כדי שתשרה עליו רוח טומאה וכשהיה ר״ע מגיע למקרא זה היה בוכה ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה על אחת כמה וכמה אבל מה אעשה שעונותינו גרמו לנו שנאמר [4] כי [אם] עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם אמר רבא אי בעו צדיקי ברו עלמא שנאמר כי עונותיכם היו מבדילים וגו׳ רבא [18] ברא גברא שדריה לקמיה דר׳ זירא הוה קא משתעי בהדיה ולא הוה קא מהדר ליה אמר ליה מן חבריא את הדר לעפריך [19] רב חנינא ורב אושעיא הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ומיברו להו עיגלא תילתא ואכלי ליה תנו רבנן מעונן ר׳ שמעון אומר זה המעביר שבעה מיני זכור על העין וחכ״א [20] זה האוחז את העינים ר״ע אומר [21] זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לצאת למחר יפה ליקח לימודי ערבי שביעיות חיטין יפות עיקורי קטניות מהיות רעות תנו רבנן [22] מנחש זה האומר פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו בנו קורא לו מאחריו עורב קורא לו צבי הפסיקו בדרך נחש מימינו ושועל משמאלו אל

על מדת פורענות ואנו צועקין על כך ואין אנו נענין אבל מה תעשה וכו׳: **אי כעו נדיקי.** להיות נקיים מכל עון: **הוו ברו עלמא שנאמר כי אם עונותיכם היו מבדילים.** הא אם לא היו בהם עונות אין כאן הבדלה: **ברא גברא.** ע״י ספר יצירה שמלמדו צרוף אותיות של שם: **ולא היה מסדר ליה.** שלא היה בו דבור: **מן חבריא.** הנברואים [23] ע״י החברים אתה: **עיגלא תילתא.** גדול כאלו הגיע לשלש שניו וגמרה גדילתו דהכי שביחי ומעלי למיכל כמו (כ״מ דף קמ.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין. ל״א [24] שהיה טוב ובעל טעם כאילו הוא שלישי לבנון: **שבעה מיני זכור.** שבכת זרע מז׳ בריות ומעביר על עיניו ועושה כשפיס: **אותו את העינים.** אותו וסוגר עיני הבריות ומראה להם כאילו עושה דברים של פלא והוא אינו עושה כלום: **המחשב עתים ושעות.** לשון מעונן כמו בעל עונות שמבחין [25] את העונה ואומר היום יפה ללאת לדרך ויצליח למחר יפה ליקח מקח וישתכר בו הלוקחו: **למודי ערבי שביעיות.** כלומר ערב שביעית למדין ורגילין להיות חטין יפות: **עקרי קטניות מהיות רעות.** כלומר העוקר קטנית ואינו קולטן שוב אינן מתליעות ואין מרקיבות: **פתו נפלה מפיו.** לריך לדחק היום מהיזק: **נחש בא מימינו או שועל משמאלו.** שימן רע הוא לו: **לבי הפסיקו.** שהיה הולך ממזרח למערב והלבי הולך מצפון לדרום והפסיק דרכו:

אל

מסורת הש״ס

6) כריתות ד., ב) ב״מ 5.; ג) [עי׳ תוספות יבמות קה. ד״ה ככה], ד) [כריתות ד.], ה) [נרא אלמא רשב. כתב בשם רב האי גרסתו הואיל ושנן בתיה וע״ש מהארץ בפרוסון], ו) [נכ״ל נוסף: הרשב״ן], ז) [נדה ח. וע״ש בפירש״י], ח) ריעב״ץ גרס רבה, ט) לקמן מז:, י) [ויקרא דבורא לחזיא פרשה ו פ״ו], כ) [ויקרא ד], ל) כס״מ: הגלרים, מ) [עי׳ רש״י עירובין סג. וע״ש רש״י ספחים קח. וקנ״ש ועי׳ תוס׳ גיטין ט. ורש״י שבת יא.], נ) כס״מ: משמכמין, ס) [ל״ל דכתיב דתמורה דף ג.],

תורה אור השלם

1. וְשָׁפַלְתָּ מֵאֶרֶץ תְּדַבֵּרִי וּמֵעָפָר תִּשַּׁח אִמְרָתֵךְ וְהָיָה כְּאוֹב מֵאֶרֶץ קוֹלֵךְ וּמֵעָפָר אִמְרָתֵךְ תְּצַפְצֵף: ישעיהו כט ד
2. וַיֹּאמֶר לָהּ הַמְּלֶךְ אֵל תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שָׁאוּל אֱלֹהִים רָאִיתִי עֲלִים מִן הָאָרֶץ: שמואל א כח יג
3. וַחֲבֵר חָבֵר רִשְׁאל אוֹב וִידְעֹנִי וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים: דברים יח יא
4. כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ: ישעיהו נט ב

מוסף רש״י

יצאו עדים זוממין. בתורת כהנים גבי פר כהן משיח, והכי אמרינן אחר שריבינו דברים שבן בעבודת כוכבים והדברים שאינן בעבודת כוכבים יכול שאני מרבה המסית והמדיח ועדים זוממין מ״ל ועשה, יצאו אלו שאין בהן מעשה יצאו מכלל חטאת (כריתות ד.). חסמה בקול. כשהיתה שוחה לאכול היה גוער בה (ב״מ צ.). והנהיגה בקול. בכלאים ואינו אוחז במרדע (שם). עקימת פיו הרי מעשה. והוה ליה לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו (שם). הואיל וישנן בראיה. עיקר עדותן בלאיים העין שמעידין מה שראו, הילכך לא חשיב מעשה (שם). רוח טומאה. כמדת הגלים שקורין גרמנטי״ר האוחזים את העינים (נדה יז.). ועסקי בספר יצירה. וממילא אברו להו עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם ואין כאן משום מכשפות, דמעשה הקב״ה הן ע״י שם קדושם שלו (לקמן סז.).

אל תתחיל בי שחרית הוא ראש חודש הוא מוצאי שבת הוא תנו רבנן [1]לא תנחשו ולא תעוננו [א]כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות [ב]ובדגים: **מתני'** [ג]המחלל את השבת בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: **גמ'** [ד]מכלל דאיכא מידי דחילול שבת הוי ואין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו כרת מאי היא תחומין ואליבא דרבי עקיבא הבערה ואליבא דר' יוסי: **מתני'** [2]המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם [ה]קללם בכנוי ר' מאיר מחייב וחכמים [ו]פוטרין: **גמ'** [ז]מאן חכמים ר' מנחם בר' יוסי הוא דתניא ר' מנחם בר' יוסי אומר [2]בנקבו שם יומת מה ת"ל שם לימד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם [ח]תנו רבנן איש מה ת"ל [3]איש איש [ט]לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס אשר יקלל את אביו ואת אמו [י]אין לי אלא אביו ואמו [יא]אבין שלא אמו אמו שלא אביו מניין ת"ל אביו ואמו קילל דמיו בו אביו קילל אמו קילל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה [יב]נאמר כאן דמיו בו ונאמר להלן [4]דמיהם בם מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [5]אלהים לא תקלל וגו' אם היה אביו דיין הרי הוא בכלל [יג] [5]ונשיא בעמך לא תאור אינו לא דיין ולא נשיא מניין אמרת הרי אתה דן בנין אב משניהן לא ראי נשיא כראי דיין ולא ראי דיין כראי נשיא לא ראי דיין כראי נשיא שהרי דיין אתה מצווה על הוראתו כראי נשיא שאי אתה מצווה על הוראתו ולא ראי נשיא כראי דיין שהנשיא אתה מצווה על המראתו כראי דיין שאי אתה מצווה על המראתו הצד השוה שבהם שהן בעמך [יד]ואתה מוזהר על קללתן אף אני אביא אביך שבעמך ואתה מוזהר על קללתו מה להצד השוה שבהן שכן גדולתן גרמה להן [טו]ת"ל [6]לא תקלל חרש באומללים שבעמך הכתוב מדבר מה לחרש שכן חרישתו גרמה לו נשיא ודיין יוכיחו מה לנשיא ודיין שכן גדולתן גרמה להן חרש יוכיח [יז]וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן בעמך ואתה מוזהר על קללתן אף אני אביא אביך שבעמך ואתה מוזהר על קללתו מה לצד השוה שבהן שכן משונין אלא א"כ [יח]נכתוב קרא או אלהים וחרש או נשיא וחרש אלהים למה לי אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לאביו הניחא למאן דאמר אלהים חול אלא למאן דאמר קודש מאי איכא למימר דתניא [יט]אלהים חול דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אלהים קודש ותניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [יא]אזהרה למברך את השם מניין תלמוד לומר אלהים לא תקלל [יב]למ"ד אלהים חול גמר קודש מחול למ"ד אלהים קודש גמרינן חול מקודש בשלמא למ"ד אלהים חול גמר קודש מחול אלא למ"ד אלהים קודש גמר חול מקודש דילמא אקודש אזהר אחול לא אזהר א"כ לכתוב קרא לא תקל

מאי

המחלל שבת. נלמ למימר דכל שחייב על שגגתו חטאת חייב על זדונו מיתה דהא מיסי דאמר בפ"ק דשבת (דף ו:) אבות מלאכות מרבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן ופי' הקונטרס וכן ר"ת היינו מיתה אבל חטאת מיחייב אכולהו אלא אתא למימר דכל שאין חייבין חטאת אין חייבין מיתה [ט]: **לרבות בת.** הא דאמר (ב"ק דף עו.) השור הכתוב מאשה לאיש היינו היכא דכתיב בלשון זכר אבל היכא דכתיב בלשון איש ממעטינן מי לא דכתיב ב' זימני דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואם תאמר הא אמרינן בפרק ארבעה ומחשה (שם דף מד:) גבי שור שהמית שור שור שבעה להביא שור האשה אע"ג דלא כתיב שור איש וי"ל משום דדרשינן הכא יגיחה למיתה נגיחה לנזקין והוה יליפינן מיתה מנזקין משום דכתיב (שמות כא) וכי יגוף שור איש: **עד** שיפרט לך הכתוב יחדיו. פירש הקונטרס כדרך שפרט בכלאים ותימה אם כן לרבי יאשיה אמאי כתיב בהו יחדיו אלא על כרחך מי לא יחדיו הוה אמינא דלא יתרוש בשור וחמור כאחד אף על פי שאין קשורין ולא יליגם בגד של צמר ושל פשתים אף ע"פ שאין קשורין ותפורים כדדרשינן (יבמות דף נה:) תכיפה אחת אינה מיבור שתי תכיפות מיבור והיינו מדכתיב יחדיו אלא מסברא קאמר עד שיפרט לך הכתוב יחדיו:

גמר קודש מחול. מדאפקיה בלשון אלהים דאי מק"ו למ"ד קודש נמי לא אילטריך לגופיה דיליף מנשיא וחרש אלא איכא למיפרך מה לנשיא ודש שכן דומגים ומתבייסין בכך: מאי

כאומללים. שבפלים כמו היהודים האמללים בס' עזרא (נחמיה ג): **תרשומו גרמה לו.** מתוך שהוא שפל הזהיר עליו הכתוב אלא תזהו ולא תצערהו מפני שנותן גרמו על לבו ומיצר על שפלותו: **שכן משונין.** משאר ב"א אלו לאמללות ואלו לגדולה. וקיי"ל בשחיטת חולין (דף קטו:) כל מה הלב פרכין כל דהוא כגון שכן משונין דאינו לד חמור פריך לאו פירכא היא דאביו נמי אית ביה לד חמור שהוקש בבהמה לבנות המקום: ה"ג **א"כ נכתוב אלהים וחרש או נשיא וחרש.** פי' אלא לא אתיא אביו בנין אב אלא בשם אינו ענין נכתוב אלהים וחרש ויתיפ נשיא בהלב השוה לא ראי דיין שהוא מצווה על הוראתו כראי חרש שאי אתה מצווה על הוראתו ולא ראי חרש ששפלותו גרמה לו כראי דיין שאין שפלותו גרמה לו הלב השוה שבהן שהן בעמך אף אני אביא נשיא והכא ליכא למיפרך שכן משונין דהא נשיא וחרש. ומיתי דיין מינייהו: **אלהים חול.** דהא אלהים דהכא חול הוא ולאזהרת דיין אתא: **אלא למאן דאמר קודש.** וכאן הזהיר על ברכת השם מאי איכא למימר אין כאן קרא יתירא: ומאני **מאן דאמר אלהים חול.** על כרחך גמר קודש ממחול דהא לא אשכחן אזהרה לברכת השם אלא מהכא הלכך מאן דאמר קודש גמר נמי חול מקודש ויש כאן אזהרה לדיין דיליף לה מאזהרה דקדש. וקס"ד במה מלינו גמר ומשום הכי פריך דילמא אקודש הזהיר אחול לא הזהיר:

לא

מסורת הש"ס

א) פ"א בכוכבים, **ב)** [שבת קנג: ע"ש וד' קנד.], **ג)** [שבת קנג.], **ד)** [שבועות לה.], **ה)** שבועות לו. [ערכין פג. וש"נ], **ו)** [לקמן פה:], **ז)** ב"מ מד: לה: [לקמן פה:] שבועות כו. מולין עח: [מנחות ל: נא. יומא מ:], **ח)** [לעיל נד. כריתות ה.], **ט)** ב"מ מח:, **י)** [קידושין ה: כא. וש"נ], **כ)** [מס' סופרים פ"ד ה"ה], **ל)** [בס"א טופס: הגיחה לס"ד אלהים חול אלא מ"ד אלהים קדש מאי איכא למימר], **מ)** בע"י: לי. **נ)** [לעיל נג.], **ס)** [וער' היטב סוגיא דשבת קנד. הכי קאמר דבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו שקילה ועי' תוס' שבת י: סד"ה הא קמ"ל],

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ: ויקרא יט כו
2. וְנֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ בוֹ כָּל הָעֵדָה כַּגֵּר כְּאֶזְרָח בִּנְקָבוֹ שֵׁם יוּמָת: ויקרא כד טז
3. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: ויקרא כ ט
4. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ כז
5. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר: שמות כב כז
6. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד

גליון הש"ם

גמ' נכתוב קרא **או אלהים** וחרש. קשה דהא צריך קרא דנשיא למלקות דעל לימוד בנה הלב אין מזהירין ועיין בתשובת תורת חסד סי' ר"ה: רש"י ד"ה בנקבו וכו' עד שיברך שם בשם. קשה לי הא ממילא לדידהו מקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיברך בשם המיוחד בק"ו בשם מברך השם כביעי פטור ק"ו למקלל אביו כביעי. ולמ"ש תוס' ד"ה נמר י"ל דנשר ודם חמור דמתניתין אבל הכמ"ג נלאחרון אות מ' כתב לתרץ הא דבמפקף משה רביעי במברך השם ולא למד בק"ו ממקלל אביו דללמא מין דחמיר לא קני ליה בכפרה. מ"ב תקשי כ"ל דלפטור אפיר יש לומר מקלל אביו כביעי ממברך השם כביעי דהא בזה לא שייך לומר דללמא מברך השם כביעי פטור משום דחמיר ולא קני ליה בכפרה דהא אפילו במקלל בשם המיוחד דחמור יותר קני ליה בכפרה ול"ע:

עין משפט נר מצוה

קפו א מ"י פי"ח מהל' ע"ז הלכה ד ומסג לאוין נ וטוש"ע י"ד סי' קנט סעיף ג:
קפז ב מ"י פ"ח מהל' שבת הלכה ל סמג לאוין שס:
קפח ג ד מ"י פ"ה מהל' ממרים הל' כ סמג לאוין לד טוש"ע י"ד סימן רמז סעי' ח:
קפט ה מ"י שם הל' ח:
קצ ו מ"י פ"ו שם הל' כ סמג שם טוש"ע שם:
קצא ז מ"י פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ח סמג לאוין רט טוש"ע ס"מ סי' כז סעיף ח:
קצב ח מ"י פ"ה מהל' ממרים הלכה ד וע"ש כ"מ:
קצג ט מ"י פכ"ו מהלכו' סנהדרין הלכה ח:
י [מ"י פ"ב מהל' ע"ז הלכה מ]:

מוסף רש"י

המחלל את השבת. נפקא לן מלא בדבר שחייבים על שגגתו חטאת ועל זדונו קקילה (שבת קנג:). **תחומין ואליבא דרבי עקיבא.** דלמר לתורייתא דינהו והוי מחלל ומיהו אין חייבין לא על שגגתו חטאת כו' (שם). **ואליבא דר' יוסי.** דלמר הבערה לגלו יצאת (שם). **בנקבו שם יומת.** קרא ימירא הוא ומיהו ענין למקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד (שבועות כז.). **אין לי אלא אביו ואמו.** שניהם יחד (לקמן פה:) קלל שניהם (חולין עח:). **אביו שלא אמו אמו שלא אביו.** אחד מהם מנין (שם). **אביו קלל אמו קלל.** כתחלתו ממך קללה לאביו, כסופו ממך קללה לאמו (ב"מ צד: וכערי"ן לקמן פה: ושבועות כז. וחולין עח:) דאמרינן דאו הלי אי אי הלי (חולין שם). **משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו.** אביו ואמו משמע נמי אי אי אי הלי (שם). **עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו.** כמו שפרט לך הכתוב בחורש שור וחמור, דמדאסורין למכתב יחדיו שמעינן דאי לא כתיב יחדיו משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור, ואביו ואמו קלל דרש ליה להביא את המקלל לאחר מיתה (ב"מ צה.) והא אביו דרשינן נמי אי אביו אי אמו, וסיפא לאחרי לאחר מיתה (לקמן פה:).